

Literatura popularna w polskiej kulturze w latach 50. XX wieku na przykładzie prozy kryminalnej i fantastycznonaukowej

Praca stanowi opis literackich i pozaliterackich uwarunkowań rozwoju literatury popularnej w Polsce lat 50. XX wieku. Analizie poddane zostały dwie typowe dla tego obiegu formuły gatunkowe, które wyraźnie zaznaczyły swoją obecność w krajobrazie literackim dekady: proza fantastycznonaukowa i proza kryminalna. Wybór tych dwóch konwencji determinowany był przez trzy zasadnicze czynniki: ich ówczesną popularność, formalną wyrazistość oraz powiązanie z obiegiem popularnym. Cechy te sprawiają, że analiza funkcjonowania fantastyki naukowej i kryminału w kulturze literackiej epoki dostarczyć może reprezentatywnych przykładów praktyk związanych z procesem transferu na grunt literatury polskiej gatunków powstałych w zupełnie innym kontekście socjokulturowym, politycznym i ekonomicznym.

Analizie poddane zostały nie tylko aktualizowane przez poszczególne dzieła schematy czy strategie narracyjne, lecz także zrekonstruowana świadomość genologiczna epoki. Składają się na nią m.in. sposoby konceptualizacji i interpretacji poszczególnych konwencji gatunkowych, przypisywane im wartości estetyczne, etyczne i ideowe, znajomość obcej i rodzimej tradycji gatunku itd. Dzięki temu możliwe było określenie kierunku i dynamiki historycznego rozwoju obu konwencji.

Celem pracy jest nie tylko tekstualnie zorientowana analiza opisująca poetykę immanentną gatunków, lecz także analiza kontekstualna szkicująca kulturowy kontekst funkcjonowania obu formuł. Realizacje gatunków literatury popularnej oraz świadectwa narosłych wokół nich praktyk krytycznoliterackich, translatorskich czy wydawniczych stanowią swoiste artefakty antropologiczne i przechowują ślady procesów zachodzących w obrębie tak systemu literackiego, jak i szeroko rozumianej kultury. W ramach analizy proza popularna rozumiana jest jako dyskurs modelowany przez wiele rozmaitych sił literackich i nieliterackich. Do kluczowych z nich należą np.: propagandowy i ideologiczny przekaz formułowany w ramach oficjalnego dyskursu partyjnego; utrwalone w społecznych praktykach sposoby postrzegania rzeczywistości; specyfika funkcjonowania rynku wydawniczego oraz aparatu cenzorskiego czy obecność w Polsce tłumaczeń zachodniej literatury popularnej i ich recepcja.

DATA OPRACOWANIA: 18.02.2019

Robert Dudziński